

گل کش در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران
(۲ جلد)

مؤلف: عبدالله محمدی

آتالار سۆزی
امثال و حکم و اصطلاحات آذری
و تاپتاپیاجالار

شناسنامه کتاب:

نام کتاب: گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران

نویسنده: عبدالله محمدی

طراح و صفحه آرایی: رسول محمدی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۳-۲۹-۰۰

انتشارات: اردبیل: خط هشت

سرشناسه: محمدی، عبدالله، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران:

آتالار سوژی، امثال و حکم و حلاله ن آذری و تاپتاپا جالار / نویسنده عبدالله محمدی.

مشخصات نشر: اردبیل: خط هشت، ۱۴۰۰ -

مشخصات ظاهری: ج: ۱۴/۵ × س: ۲۰

شابک: ۱۵۰۰۰۰ ریال ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۹۳-۲۹-۰۰ ج: ۲

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: فهرست نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۶

موضوع: ادبیات عامه ترکی -- ایران -- آذربایجان

موضوع: Folk literature, Turkish -- Iran -- Azerbaijan

موضوع: ضرب المثل های ترکی آذربایجانی -- ایران

موضوع: Proverbs, Azerbaijani -- Iran

موضوع: ضرب المثل های ترکی آذربایجانی - ایران - ترجمه شده به فارسی

موضوع: Proverbs, Azerbaijani -- Iran -- Translations into Persian

رده بندی کنگره: ی ۱۳۰۰ گ ۸۳/م ۴۹۵ PIR

رده بندی دیویی: ۳۹۸/۲۰۹۵۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۸۰۲۵۴

امثال و حکم و اصطلاحات و تاپ تاپاچالارو... در زبان آذری از حیث فراوانی از بی نظیرترین ادبیات شفاهی زبان های زنده دنیا به شمار می آیند. ادبیات شفاهی زبان آذری دوستداران و مشتاقان بسیاری در سراسر کشور عزیزمان دارد. همه ی آذری زبان جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها از امثال و حکم و اصطلاحات آذری در مکالمات روزمره خود شان استفاده می نمایند. از آنجا که این ادبیات از طریق گفتار، از سلیقه و سبک دیگرانتقال یافته است، بیم آن می رود که به مرور زمان، بخش عمده ی این گنجینه را از غنی، به فراموشی سپرده شود. گرچه در گذشته به خاطر نبود مجموعه ی کامل، قسمت بیشتری از آنها از بین رفته است!

اگر در جهت جمع آوری و چاپ این نوع ادبیات که در نزد ما امانت است، اقدام نشود، با گذشت زمان چیزی از آن برای نسل های آینده باقی نخواهد ماند. از این رو حس میهن دوستی و علاقه به ادبیات شفاهی زبان آذری، مرا بر آن داشت تا قدمی در جهت حفظ و احیای آن بردارم.

این مجموعه مانند کتاب جلد (۱) گل گستی - ادبیات شفاهی آذربایجان ایران، بعد از جمع آوری و بررسی های زیاد، اصلاحات لازم بر روی آن ها صورت گرفته است. البته اطلاعات و مطالب بی شماری از ادبیات شفاهی آذربایجان نزد مردم فرهنگ دوست استان اردبیل و استان های همجوار وجود دارد، اما من تنها به لطف و یاری خداوند توانستم این مجموعه ی کوچک را آماده نمایم. امیدوارم به این طریق، گوشه ای از دین خود را در جهت حفظ ادبیات زیبا و ارزشمند زبان و فرهنگ آذری که زبان مادریمان است، ادا کرده باشم.

ملاحظاتى كه در جمع آورى و تدوين اين مجموعه به كاررفته عبارتست از:

- ۱- در اين مجموعه، مطالب (كتاب ادبيات شفاهى زبان آذرى) براساس حروف الفبا فصل بندى شد و مندرجات نيز به ترتيب حروف الفبا تنظيم گرديده است.
- ۲- نكته نگارش متن زبان آذرى خاص و براساس گویش مردم استان اردبیل است و ترجمه متن زبان آذرى و کاربرد و اشاره آن نيز به صورت فارسى عاميانه صورت گرفته است.
- ۳- در اين مجموعه از راج تعدادى از امثال و حكم و اصطلاحات و تاپ تاپاچالار كه داراى عبارت هاى غير اخلاقى و مستعجن بودند خوددارى شده است.
- ۴- در اين مجموعه ۳۱۳۵ مورد از امثال و حكم، اصطلاحات و كنايه و تعداد ۸۸۱ مورد تاپ تاپاچاگ دارى شده است.
- ۵- در مراحل انجام اصلاحات بر روى اين مجموعه به منابع و كتاب هاى جلد اول آتالارسوز و گفتارنياكان به قلم يعقوب قدس، ضرب المثل هاى (فارسى) معروف ايران به قلم مهدى سهيلى، فرهنگ فارسى دكتر محمد بهر هيك قافلانكو نوشته ي حبيب الله قمرى و ۷۰۰ ضرب المثل از حسين دوستى مراجعه شده است.
- در پايان مراتب قدر شناسى و سپاسگزارى خود را از همسر گرانقدرم و درستان بزرگوار بخصوص استاد دكتور احمد نورمند كه مشوق من در نوشتن جلد دوم كتاب گشتى در ادبيات شفاهى آذربايجان ايران بودند، اعلام مى دارم.

عبدالله محمدى

فهرست مطالب

۸		مقدمه
۱۰		فصل اول آتالارسوزی، اصطلاحات وامثال وحکم
۱۲		(حرف آ)
		فصل دوم آتالارسوزی
۷۱		(حرف ا)
		فصل سوم آتالارسوزی
۱۲۵		(حرف ب)
		فصل چهارم آتالارسوزی
۱۵۴		(حرف پ)
۱۵۸		(حرف ت)
۱۶۳		(حرف ج)
۱۶۶		(حرف چ)
۱۷۳		(حرف ح)
۱۷۶		(حرف خ)
		فصل پنجم آتالارسوزی
۱۸۰		(حروف د.ذ)
۱۹۰		(حروف ر.ز)
۱۹۲		(حرف س)
۲۰۲		(حرف ش)
۲۰۴		(حروف ص.ض)
۲۰۵		(حروف ط.ظ)
۲۰۷		(حرف ع)
۲۰۹		(حرف غ)
		فصل ششم آتالارسوزی
۲۱۱		(حرف ف)

۲۱۳..... (حرف ق)

۲۲۹..... (حرف ک)

۲۳۴..... (حرف گ)

فصل هفتم آتالارسوزی

۲۴۱..... (حرف ل)

۲۴۲..... (حرف م)

۲۴۵..... (حرف ن)

۲۴۸..... (حرف و)

۲۵۰..... (حرف ه)

۲۵۶..... (حرف ی)

۲۶۷..... فصل هشتم تاپ تاپاجالار

۲۶۸..... (حرف آ)

۲۸۱..... (حروف ا)

فصل نهم تاپ تاپاجالار

۲۹۶..... (حرف ب)

۳۱۳..... (حروف پ.ت)

۳۱۵..... (حروف ج.چ.ح.خ)

۳۱۸..... (حرف د)

۳۲۴..... (حرف ز)

فصل دهم تاپ تاپاجالار

۳۲۶..... (حروف س.ش.ع)

۳۳۱..... (حروف ف.ق)

۳۳۵..... (حروف ک.گ)

۳۴۱..... (حروف ل.م)

۳۴۵..... (حرف ن)

۳۴۷..... (حروف و.ه)

۳۵۰..... (حرف ی)

ادبیات شفاهی هرسرزمینی نشانگر رشد فرهنگ مردم آن دیار است. ادبیات شفاهی آذری زبانان ایران یکی از غنی ترین در نوع خود است و سرشار از میراث های گران بها و صیقل یافته ای است که همانند جواهرگرانقدر بر پیشانی این زبان می درخشید و به زیبایی زبان و فرهنگ مردم آذربایجان جلوه ی خاصی می بخشید. قصّه ها، حکایت ها، ضرب المثل ها، گفتارنیاکان و چیستان ها و... در زمره ی ادبیات شفاهی این خطّه هستند. درون مایه ی بیشترین ادبیات ریشه تاریخی دارد و اغلب آن ها دارای پند و اندرز بوده و درس اخلاق و فرهنگی به دنبال دارند. بویژه مجموعه ی امثال و حکم را می توان انتقال دانسته های انسان ها ی گذشته به نسل جدید عنوان کرد.

پدید آورندگان ضرب المثل ها برای انتقال ساده تر خواسته ها از فردی به فرد دیگر، آن را به وجود آورده اند. این نوع ادبیات، مجموعه ای از آداب و رسوم، سنن و اعتقادات و... را در خود پنهان داشته است که کوتاه ترین راه را برای بهره مندی هر چه بیشتر از گفتار و تجربیات گذشتگان آن دیار می کند و هر کس به نسبت هوش و توان خود از آن ها بهره می برد.

در تمام کشورها ادبیات و فرهنگ بومی به مرور زمان گام از فرهنگ های بیگانه تأثیر گرفته، گاهی هم رنگ و بوی خود را از دست می دهند. بنابراین در اکثر زبان ها تأثیر پذیری زبان و ادبیات ملّتی از فرهنگ های بیگانه مسلم است اما قسمت مهمّی از هر زبان که کمتر تأثیر می پذیرد، ادبیات و فرهنگ مردمی تحت عنوان ادبیات شفاهی وعامّه است، چرا که زبان و فرهنگ بیگانه نمی تواند در آن مداخله نماید و ادبیات خویش را جایگزین آن کند.

ادبیات شفاهی زبان آذری به خاطر فراگیر و غنی بودن تاکنون از حجمه ی ادبیات بیگانه مصون مانده است. توانمندی هر زبان در ضرب المثل ها، اصطلاحات، داستان ها، اشعار و معمما ی نغز آن تبلور و تجلی پیدا می کند. ادبیات شفاهی، زبانی ساده و بیانی صریح دارد و از آنجا که آفرینندگان اصلی این ادبیات، ناشناخته و یا مردم کوچه و بازار هستند، این رو، بسیاری از واژگان و اصطلاحات عامیانه به نظرمی رسد و در هر منطقه ضمن داشتن ویژگی های عمومی و قدیمی، خصوصیات محلی را نیز در بر دارند.

با توجه به علاقه ای که به تاریخ ادبیات شفاهی آذربایجان دارم، این بار مجموعه ای دیگر از اصطلاحات، امثال و حکم، کنه ها و تاپ تاپا جلار رایج در شهرها و روستاهای استان اردبیل را جمع آوری کرده و با عنوان جلد دوم گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران به همشهریان و هم میهنان عزیز تقدیم می نمایم. حفظ این گنجینه ی معنوی و ارزشمند گذشتگان را عینا و تک تک مردم شریف آذری زبان ایران زمین، بخصوص استان های آذری زبان است. و خایفه ی ماست که ضمن حفظ این امانت ها، آن ها را سالم و بی نقص به نسل بعد از خودمان تحویل و ارائه دهیم.